

uwere orgelwerken
e vereischte klank-
óók, om de klip te
gestrand zijn van
demonstraties; die
beter hadden ge-
orgelvoordrachten
lkunst naar stijl en
geheel los, op zich-
verder verband.
elaars programma
nogen worden met
de dat één van de
dat hij, Besselaar,
rogramma rekening
maak van het pu-
et programma van
g, bevatte werken
erlijke samenhang
iel te bespreken.
e, zoals we reeds
den concertgeve-
ook maar iets ge-
publieken smaak-
at ze aan waarne-
om niet te zien,
esselaars volgorde,
nenhang, door mid-
nd element van
ezang, tot op Kary-
aute Stadt" toe!

ht, hoewel over de
ar voor tweede
Rechlin, de eerste
aalgwijzen hun pro-
er scholing en op-
n met, en hun be-
zen trek niet ver-
grijpelijk is in de
tukken, maar kan
u, waarin hij leeft
zaak zich niet zó
sfeer van het Pro-
gelijks ermee ver-

in hoeverre deze
van betekenis zijn
van het orgelspel,
d-Hollandsche tra-
op gezette tijden
niet dan op Son-
de op de indruk-
van leest, zoowel
van de critici, de
de moeite loonen
ng niet extra groot,
x in zal, gerekend
aderen na hem —
laten de tweespil-
waarnemen dat de
en paar vertegen-
deerden: de een,
gehoor vond" en
niet talrijk publiek
een ander tweetal
dat ze „flik“, —
ze „matig bezocht

ij de programma-
dat er veel kracht
ijvende appreciatie
van den doorsnee-
bij al die praefu-
ondervloed bleef bij
acht.

z, welke meerdere
wijze werpen ze af,
s, waarop feitelijk
die voor den zo-
ren, wat al jaren,
geheele land door,
Radio gecultiveerd

en beluisteren kan
k" voordraagt, in-
rk gaat met klas-
ziekheffers, de
voor de kenners,
nstituut der weke-
gaan kennen, waar-
zijn verzoek over-
van het orgelspel
het hun kunst „de
eekende ende aen te

gelkunst
hooren
Vondel zegt —
oren!"

ellevan ópbloeien,
toen iedere Hol-

landsche stad nog de „loffelijke gewoonte" had
naar instrument, „dat veel gelds gecost" had, te
hooren, opdat het daardoor, „door gestadigh
houden ende bespeelt te werden, niet dan
beter zou blijven ende dies te meerder overal
een ygelick soude werden vermaard."

J. Z.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Verbandsbeschouwing en Opvoeding.

Op de a.s. Jaarvergadering van het Gereformeerd
Schoolverband (Woensdag voor Hemelvaart) komt
de brochure, die Dr E. D. Kraan over bovenge-
meld onderwerp schreef, aan de orde.

Ik acht het van veel belang, dat deze vraag eens
meer onder de volle aandacht komt: rekenen wij
bij de opvoeding en bij het onderwijs van onze
kinderen wel voldoende met het verband?

Wij kunnen alvast Dr Kraan dankbaar zijn voor
de wijze, waarop hij zijn onderwerp heeft behan-
deld. Zijn historische toelichting heeft voor menig-
en klaarheid geschonken in het vraagstuk, hoe
hij zoo velen, in zoo menige streek, nog heel wat
misvatting bestaat, ook gemis aan inzicht, aan-
last om op dit vraagpunt in te gaan.

Misschien had menigeen gehoopt, nog wat meer
practische aanwijzingen te ontvangen, vooral met
betrekking tot den arbeid in de school, maar als
de diepe gedachte van de betekenis van het
verband maar eerst gevat is, dan kunnen de practi-
sche schoolmannen dat verder uitwerken.

Bovendien vinden ze dan juist nu in het werk
van Dr S. de Graaf „Verbondsgeschiedenis", blij-
vens de eerste aflevering, die reeds verscheen,
menige aanwijzing, hoe bij de behandeling van de
heilige Schrift in de school de betekenis van het
Verbond in het juiste licht kan worden geplaatst.

Op een tweetal dingen wil ik nog nader de aan-
dacht vestigen. Het verheugt me, dat Dr Kraan
de deur van de school, die inzonderheid voor de
gedoopte kinderen is gebouwd, niet wil sluiten
voor die kinderen, die gerekend moeten worden
nog buiten het verband te staan. Hij is niet blind
voor de moeilijkheden, die daaruit ook bij het
onderwijs voortvloeien. Maar hij meent, dat het
wel kan. „Ook zullen wij dan die geschiedenissen
bijzonder naar voren schuiven, waarin het ver-
bond Gods zich ook tot de heidenen en vreemden
begint uit te strekken. Terwijl het eindelijk niet
mag nagelaten worden om, als de heerlijkheid van
Gods verbond getoond is, de hartelijke en wel-
meenende uitnodiging te laten uitgaan, dat toch
alle kinderen zoeken zullen, tot dit genadeverbond
te behooren".

Ik geloof, dat we bij deze vraag er ook wel eens
aan mogen denken, dat de Heere Zijn verbond
gedenkt tot het derde en vierde geslacht. Hoe vele
kinderen kunnen daartoe gerekend worden, ook
al zijn ze geboren uit ouders, die afgeweken zijn,
maar die soms uit een familietraditie toch nog
Christelijk Onderwijs voor de kinderen zoeken.
Prof. Grosheide gaat (zie „De Heraut" van 10 Mei)
nog een stap verder dan Dr Kraan. Hij wil die
kinderen ook als verbondskinderen beschouwen,
evenals onze eigen kinderen. In elk geval verheugt
ik mij, dat de lijn door Dr Los op de Jaarvergade-
ring van de Unie (1935) gegeven, hier geen instem-
ming vindt. Die meende, dat we de kinderen uit
niet-Christelijke gezinnen liever in aparte scholen
moesten onderbrengen, wat praktisch op het over-
grote deel der plaatsen niet gaat. Wijd moeten
de deuren onzer scholen openstaan.

Een tweede punt. Bij het lezen der brochure
bevroep mij een oogenblik de vrees, dat de
schrijver een pleidooi zou voeren voor wat wij
noemen den regressieven leergang. „Wij beginnen
dan, waar Hij is geëindigd en wij werken terug
naar het punt, waar Hij aangevangen is." Bij het
onderwijs in de Vaderl. Geschiedenis heeft men
deze wijze van doen wel geprobeerd, maar heeft
die weer moeten loslaten. Aan het slot zegt de
schrijver in één van de vier opmerkingen: „Met
het bovenstaande werd ook niet bedoeld, dat de
behandeling der heilige geschiedenis de tegenge-
stelde orde moet volgen als God bij de open-
baring van Zijn verbond heeft gebruikt. Daar,
zoals reeds werd opgemerkt, in het zaad reeds
alles was besloten, is dit niet noodig. Maar wel
zullen wij goed doen, bij de behandeling der hei-
lige historie telkens die elementen naar voren te
brengen, waardoor de kinderen het eenvoudigst
en meest natuurlijk in het verband worden in-
geleid".

Deze brochure brengt ons op uitnemende wijze
onder de aandacht, wat we bij ons onderwijs, bij
de opvoeding onzer kinderen in het algemeen,
geen oogenblik uit het oog mogen verliezen. Geve
de lezing ervan, en de bespreking op de Jaar-
vergadering, nog rijke winst voor onze Christe-
lijke scholen. Hier schittert de heerlijkheid van
het verband en worden de verplichtingen van de
nieuwe gehoorzaamheid belicht.

Gr.

G. MEIMA.

IPERSSCHOUWI

Geen semi-publieke polemiek!

De H. A. Wiersinga schrijft in „Leidsche Kb.":

In „De Reformatie" schrijft K. S. onder het op-
schrift: „Moet dat nu zóó?" over het snuikende, dat
tegenwoordig semi-publieke behandeling treedt in de
plaats van de publieke.

M.i. heeft hij groot gelijk daartegen op te tornen.
Man en paard noemend (‘t gaat over samenkomsten
in Amsterdam, waar theologen uit Noord- en Zuid-
Holland (en ook Utrecht?) samenkomen om onder
leiding van hooggeleerden zich te hooren voorlichten
over allerlei vragen, die in het kerkelijk leven naar
voren gekomen zijn), zegt K. S. o.a.:

Dan volgt een citaat uit „De Reformatie", waarna
Ds Wiersinga besluit:

Toe, Prof. Hepp o.a., zet nu eens in de krant, dat
ge verkeerd gedaan hebt, een heel erge misslag.

Later heeft Ds Wiersinga een lezing van het geval
doorgegeven, waarin verteld werd, wat zoo ongeveer
wel bedoeld zou zijn. Aangezien ik niet met verborgen
bedoelingen, maar met feiten rekenen moet, moet ik
opmerken, dat ook wat Ds Wiersinga doorgeeft, de
door mij genoemde feiten geenazins naar het rijk der
legenden kan verwijzen. En als hij opmerkt: „meer
(is er) niet (gebeurd, volgens deze lezing)", dan ant-
woord ik: er is wel degelijk meer geweest, dan wat
later door hem is overgenomen, en op dat meerdere
komt het juist aan.

Hetzelfde geldt ook van enkele andere publicaties,
die eveneens hebben getracht, een andere opvatting van
het gebeurde te verdedigen. Ik waardeer die poging,
maar merk op, dat de door mij genoemde feiten, voor-
zover juist de essentiële punten betreft, niet in het
gezichtsveld van die artikelen gekomen zijn, waarom ze
mij dan ook niet tot andere gedachten vermochten te
brengen.

In „Geref. Kb." Hoeksche Waard en IJsselmonde schrijft
Ds J. M. Spier:

We zijn het volmaakt met Prof. Schilder eens.
Deze heeft tegen de tijdgeest in, onlangs in den
breede verdedigd de noodzakelijkheid van eerlijke,
openhartige polemiek.

Velen namen hem dat kwalijk en voegden hem in de
pers allerlei onvriendelijkheden toe.

Maar het blijkt hoe langer hoe meer, dat ook de
tegenstanders van polemiek haar toch niet kunnen
missen.

Doch dan geschiedt het bijv. op de boven geschetste
wijze.

Dit echter is nog veel gevaarlijker. Want nu wordt
in het halfduister wantrouwen gezaaid en de persoon,
tegen wie het gaat, kan zich niet verdedigen.

Onze voormannen moesten hooger staan en als ze
verschillen hebben, die met elkander uitstrijden,
of in onderlinge samenspreking, of openlijk in de
pers met wering van alle persoonlijke dingen. Want
eerlijke polemiek kan geen kwaad. Doch zooals het
nu gebeurt, gaat het verkeerd. Laten de predikanten,
die bewuste samenkomsten in Amsterdam bezoeken,
daartegen krachtig protesteerden. Het hebben van
zakelijke verschillpunten is toch niets verontrustends.
Dat is altijd zoo geweest. Maar als men heimzinnig
gaat doen, wordt er ook onder ons volk wantrouwen
gezaaid.

Voorts schreef over deze aangelegenheid De Wachter,
welks artikel ik evenwel op het oogenblik niet bereik
kan, en Enschedesche Kerkbode; dit orgaan merkt op:

Bij deze zaken heeft de kerk het hoogste belang.
Daarom valt het sterk af te keuren, dat bijv. Prof.
Hepp voor een grooten kring van predikanten een
bespreking heeft ingeleid over het kerkelijk vraag-
stuk, waarbij de geheimhouding is opgelegd en dus
ook de pers niet is toegelaten.

Wat de theologen bespreken behoort onder het volk,
op de kerkmarkt van het leven te worden uitge-
dragen, voorzover n.l. die besprekingen het kerkelijk
belijden rechtstreeks raken.

Want niet de geleerden, niet het clubje, maar de
kerk, het volk heeft de eindbeslissing, waar zij als
kerk met inbegrip van de ambtsdragers, welke God
gegeven heeft, de geloofswaarden belijdt. En in dat
belijden staat de professor naast de werkvrouw en het
dienstmeisje.

De belijdenisuitspraken, uitbouw en eventuele ver-
andering geschieden niet door de theologen, maar
door de kerk in synodale vergaderingen bijeen, en
om als kerk zich te kunnen uitspreken, moet ook elk
lid der kerk de besprekingen over de dogma's, de
voorbereiding, welke tenslotte op een belijdenis-uit-
spraak moet uitloopen, kennen, volgen, overdenken en
bespreken kunnen.

Waar het volk er buiten gehouden wordt, dreigt
een theologendebat, met een theologen-clubvorming,
gelijk in de dagen der 17de eeuw, toen de kerk in
synodale vergaderingen niet meer kon samenkomen
vanwege de Overheidsbemoeiing; en de geschiedenis
heeft gesproken en doen zien welke ellende theologen-
kwesies in de kerk kunnen veroorzaken.

Alle kliek-geest; alle loge-sfeer bij, over en zon-
der de gemeente, is voor deze verderfelijke. Misken-
ning van het hoge ambt der profetische roeping aan
de geloovigen geschonken, onmondig-verklaring van
wie door God tot mondigheid zijn geroepen, wrekt
zich op den duur. Dit geldt plaatselijk en landelijk.

Het is daarom ook tot blijdschap, dat van de predi-
kantenconferentie uitgebreide communiqué's zijn ver-
strekst door de pers; en het gevoelen dat ik van som-
migen hoorde, alsof het onverantwoordelijk zou zijn,

dat die gehouden referaten op ouderlingenconferenties
zouden worden herhaald en besproken, deel ik dan
ook niet.

Iemand zeide dat wij gevaar loopen te versteenen.
Ik deel dat niet. Waar zooveel stof wordt opgewaaid
over belijdenisvragen en deze ook bij de gemeenten
zoozeer onderwerpen van bespreking worden, daar is
voor verstarring allerminst te vrezen; daar leeft het;
daar is Geesteswerking die ons in de diepten der
Schrift al verder doet afdalen.

Dit laatste is een der groote lichtpunten in ons
kerkelijk leven, waardoor wij moed grijpen.

Het Geref. Jongelingsblad merkt op:

Als Prof. Hepp in het gebouw van de Vrije
Universiteit predikanten — niet bepaalde predi-
kanten, maar alle predikanten in enkele provincies
— en studenten voorlicht over actuele kerkelijke en
dogmatische kwesties, dan moet men geen moord en
brand gaan roepen, alsof heel de Gereformeerde wereld
in gevaar was, en niet gaan schreeuwen over samen-
zwering en onder-onsjes en groepsvorming.

En als Prof. Schilder voor een Gereformeerde
vereniging, in kleinen, besloten kring, spreekt over
onderlinge meningsverschillen in het Gereformeerde
kerkelijk leven op uitdrukkelijke voorwaarde, dat geen
pers wordt toegelaten en van het gesprokene geen
verslag mag worden gepubliceerd, dan make men
evenmin hem voor een samenzwerver en mijnen-
legger uit.

Dit moet op misverstand berusten. Want:

- die voorwaarde, door mij gesteld, is fantasie voor
wat de gehouden rede betreft;
- het gaat in het geval der „conferenties" in de V.U.
niet zoozeer om niet-uitnodiging van de pers, als wel
om het verbod, aan iemand die besproken werd,
het gesprokene ter lezing te geven e.d.;
- in Amersfoort heb ik niets gezegd, dat ik niet óf
in het openbaar, óf aan besprokenen zelf te voren
had geschreven. De vergelijking raakt dus kant noch
wal;
- de feiten, waarom het te doen is, blijven ook nu
weer buiten beschouwing in het Jongelingsblad.

In Enschedesche Kerkbode schrijft Ds I. de Wolff:

Vooraf twee referaten hebben veel stof tot nadenken
gegeven, n.l. dat van Ds S. de Graaf, die een nieuwe,
n.l. juiste beschouwing heeft gegeven over het verband
der genade met betrekking tot de z.g.n. algemeene
genade jegens de wereld, en die daarin perspectieven
heeft geopend, welke groote consequenties met zich
brengen en de kerk vele jaren arbeid zullen geven
om alles nader de systematiseren. Er is voor de toch
al druk-bezette predikanten werk aan den winkel.

Niet minder belangrijk was de kwestie van de doop-
erkenning van Rome en allerlei kerkformaties en sec-
ten, welke wij niet als wettig erkennen kunnen. Hier-
over refereerde Ds den Houting van Huizum.

De Doopserkenning.

De kernkwestie waarover het loopt is deze: moeten
wij voortgaan op dien weg, dat wij blijven erkennen
den doop in „andere" „kerken" bediend?

Hier is inderdaad een zeer precair punt aange-
roerd.

Het hangt samen met de kwestie van de pluriformi-
teit der kerk, waarover noch Kuyper, noch Bavink
het laatste woord hebben gesproken, en welke kwestie
eigenlijk noch door ons, noch door eenige protestant-
sche kerk is opgelost. Daar valt natuurlijk heel wat
van te zeggen, maar ik wil mij bekorten tot de hoofd-
zaken.

Wij erkennen dat de Gereformeerde Kerken niet
slechts de ware, maar ook — en daar komt het
vooral op aan! — de wettige kerken zijn.

Wanneer in Enschedé een groep kiezers geen geno-
gen zou nemen met het huidige gemeentebestuur, en
een tegen-gemeenteraad zou kiezen, met tegen-burge-
meester, dan is dat tweede gemeentebestuur misschien
veel bekwaamer, wijzer, vriendelijker dan het eerste,
meer getrouw in het gehoorzamen van de landswetten,
meer Oranjegezind, zuiniger, enz. Maar... het blijft
revolutionair. Heeft geen recht van bestaan,
behoort zich te onderwerpen aan de wettige over-
heid, waar deze als wettige Overheid door de Kroon
wordt gehandhaafd.

Maar is het in de kerk van Jezus Christus anders?

Het is de vraag niet of in de Herv. Kerk en Chr.
Geref. „goeie" dominees zijn, en of er het Evangelie
gepredikt wordt, de hoofdvraag blijft: of de hande-
lingen aldaar wettig zijn.

Als wij de zaak zuiver en eerlijk willen zien, dan is
de verkiezing van ambtsdragers, bijv. in de Chr. Geref.
Kerk van Enschedé (ik houd van concrete voorbeelden,
die allen begrijpen kunnen) tegelijk een miskenning
en verwerping van de ambtsdragers in de Geref. Kerk
alhier. Toen die kerk gesticht werd, gingen ze ervan
uit, dat de geloovigen onder de bestaande ambten van
de gereformeerde predikanten en ouderlingen en dia-
kenen, onder hun leer en opzicht niet langer konden
blijven. En was die daad wettig?

De vraag, welke velen stellen of de prediking en
de sacramentsbediening in andere kerkformaties
„waar" en „zuiver" zijn, dient vervangen door een
andere, die primair is, n.l. of ze ook wettig zijn.
Niemand heeft het recht op eigen instigatie een kerk
„op te richten". Ten opzichte van de kerk blijve ieder
volstrekt gebonden aan de ordinantiën van Christus.

En nu kunnen wij constateeren, dat geen enkele
ambtsdaad in een onwettige kerkformatie ver-
richt, door ons wordt erkend, noch de censuur, noch
de synodebestuilen, noch de attestatiën dan alleen de
doop. Zelfs wanneer iemand reeds in een „andere"
„kerk" tot het Avondmaal werd toegelaten, krijgt hij
bij ons geen toegang zonder voorafgaande samen-
spreking, waaruit den kerkeraad blijken moet te doen
te hebben met wie van harte instemt met de belijdenis
en op grond van leer en leven voor geloovige moet
gehouden worden, terwijl, wanneer aan de juistheid